

ESPON 2013 Programm

**Euroopa territoriaalne koostöö majanduskasvu,
töökohtade ja elukvaliteedi osas**

***TERCO: European Territorial Cooperation as a Factor of
Growth, Jobs and Quality of Life***

Rakendusuuring

Lõpparuande kokkuvõte

EUROOPA LIIT
Osaliselt finantseerinud Euroopa Regionaalarengu fond
INVESTEERING TEIE TULEVIKKU

1. Sissejuhatus

TERCO eesmärk on koguda olulist teavet, kuidas territoriaalne koostöö aitab kaasa Euroopa ühtekuuluvuspoliitika elluviimisele. TERCO tõestas, et ELi toetatav territoriaalne koostöö soodustab ühtekuuluvust ja majandusarengut peamiselt institutsionaalse suutlikkuse tugevdamise, töötajate professionaalsuse tõstmisel, uuendusliku halduskorralduse levitamisel ning haridustegevuste kaudu. See kehtib iseäranis ebasoodsate piirkondade puhul (näiteks asendiga ELi välispiiril). Rahvusvahelistumine ja välismõjuline majanduskasv on perifeersemate piirkondade puhul arenguvõimaluseks, kuid ainult kohalike algatuste toel ja vahendusel, mis loovad tingimused välisstiimulite rakendamiseks. Eelnevat arvesse võttes rõhutavad Böhme, Doucet jt (2011) viie territoriaalse võtmeteguri strateegilist tähtsust. Kuidas territoriaalse koostöö poliitika mõjutab järgnevat viit võtmetegurit:

- 1) Juurdepääsetavus/ühendus;
- 2) üldteenused;
- 3) territoriaalne suutlikkus ning territoriaalsed eelised;
- 4) linnade koostöövõrgustikud;
- 5) funktsionaalsed piirkonnad.

Analüüsiti piiriülese, sõpruslinnade-, piirkondade-, riikide- ja kontinentidevaheline territoriaalse koostöö mõju sotsiaal-majanduslikule arengule (majanduskasvu, uute töökohtade loomise, elukvaliteedi paranemise jne alusel) ja rahvusvahelistele voogudele (näiteks välismaised otseinvesteeringud, ränne, rahvusvaheline kaubandus jne). Hinnati territoriaalse koostöö asjakohasust ja tulevikuvajadusi, lähtudes territoriaalse koostöö 1) geograafilisest ulatusest, 2) valdkondadest, 3) eritüüpidest ja struktuuridest ning 4) tõhusast haldusest.

2. Territoriaalse koostöö mõju

Territoriaalne koostöö küll edendab sotsiaal-majanduslikku arengut, kuid vähesel määral.

Territoriaalne koostöö soodustab sotsiaal-majanduslikku arengut, sest selle mõju arengule, töökohtadele ja elukvaliteedile on statistiliselt oluline ja positiivne. Ent see ei tähenda, et see mõju on tugev. Vastupidi, mõju jääb arvestuste kohaselt minimaalseks kuni keskmise tugevusega, sõltudes territoriaalse koostöö programmi tüübist ja arenguvaldkonnast. Viiest uuritud territoriaalse koostöö vormist oli kõige tugevam mõju sotsiaal-majanduslikule arengule INTERREG A-I, millele järgnesid INTERREG C ja kontinentidevaheline koostöö ning seejärel INTERREG B ja sõpruslinnade koostöölepingud.

Territoriaalse koostöö mõju on suurem elukvaliteedile, aga mitte majandusele.

Kõigist sotsiaal-majandusliku arengu tüüpidest oli territoriaalse koostöö mõju kõige suurem elukvaliteedile, seejärel looduskeskkonnale ja teenustele, kuid mitte majanduskasvule ega uute töökohtade loomisele. Nii näibki, et hoolimata enam kui kaks aastakümnet väldanud INTERREGi programmide ning poliitilisest rõhuasetusest majanduskasvule ja uute töökohtade loomisele ei ole Euroopa territoriaalse koostöö vahendid eelmainitud eesmärkide saavutamiseks piisavalt tõhusad. Majandusarengu probleemiga tegelevad põhjalikumalt ja suurema rahastamisega riiklikud ja piirkondlikud ühtekuuluvuspoliitika programmid.

Kas territoriaalne koostöö soodustab ühtekuuluvust, sõltub peamiselt koostöö ulatusest, valdkondadest, huvirühmadest ja kaasatud vahenditest.

Sotsiaal-majandusliku arengu alusel mõõdetuna on territoriaalne koostöö kõige suurema tõenäosusega edukas siis, kui koostöö ulatus (nagu on määratlenud Colomb, 2007) põhineb lihtsamatel koostöövormidel. Eelnev kehtib pigem sellistel juhtudel nagu kogemuste vahetamine, vahendite jagamine ühiste probleemide lahendamiseks ja nõustamine, kuidas lahendada sarnaseid probleeme, mitte aga keerulisemate koostöövormide puhul nagu näiteks ühistegevuste elluviimine ja investeeringud kohalike probleemide lahendamise. Keerulisemad koostöövormid eeldavad soovitud tulemust

saavutamiseks lihtsalt rohkem teadmisi. Edu saavutatakse suurema tõenäosusega ka siis, kui koostöö valdkonnad on kultuuriüritused, turism, majandus, looduskeskkond ja füüsiline taristu, hoopis vähem aga hariduse, sotsiaaltaristu ja riskienetuse valdkonnas. Kaasatud vahendite osas on kõige edukamad need territoriaalse koostöö projektid, mida rahastatakse kas oma- või ELi vahenditest, mitte aga avaliku ja erasektori partnerluse, välispartnerite või riigi vahenditest. Otsustava tähtsusega on, kes algatasid territoriaalse koostöö, millised huvirühmad. Territoriaalne koostöö on suurema tõenäosusega edukas siis, kui selle algatajad on valitsusvälised organisatsioonid ning kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused, mitte aga euroregioonid või muud piiriüleised institutsioonid, riigivalitsused, ELi asutused, arenguasutused või kaubanduskojad.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et territoriaalse koostöö vahendid ei ole sotsiaal-majandusliku arengu mõjutamiseks piisavalt tõhusad. Edukaimad on pehmed koostöövormid, kuid need mõjutavad mõningaid elukvaliteedi tahke, mitte aga majanduse põhialuseid ega tegevusi.

3. Territoriaalse koostöö geograafiline ulatus

Praegune territoriaalne koostöö on territoriaalselt hästi jaotunud, kuigi on ka piirkondi, kus on 'kasvuruumi'.

Territoriaalse koostöö programmide laiendamiseks ei ole otsest vajadust, sest tänu praegusele korraldusele on territoriaalse koostöö tegevused konkreetse ruumilise fookusega. Erinevad territoriaalse koostöö vormid täiendavad üksteist üsna hästi. Nende vastastikune täiendavus tuleneb erinevates territoriaalse koostöö vormides osalevate partnerite erisugusest kaasamisest ja suutlikkusest. Seepärast on sõpruslinnade võrgustike loomisel oluline osa koostööpartnerite ruumilisel lähedusel ja ajaloolis-kultuurilistel sidemetel. INTERREG C puhul on koostöö, vastupidi, tunduvalt laiem geograafiaga, sest eelistatakse kontinendi erinevatest osadest pärinevaid koostööpartnerid. INTERREG A ja B puhul on koostöösse kaasatavate piirkondade valik kõige piiratum ja seega on nende võimalused juba ette määratletud. Kontinentidevaheline koostöö (nt Põhja-Aafrika või Lõuna-Ameerikaga) põhineb koostööpartnerite ajaloolistel sidemetel ja poliitilisel tahtel. Joonisel 1 on näidatud sõpruslinnade, INTERREGi ja mitte-ESPONI piirkondade koostöö ulatus.

Territoriaalse koostöö programmide vastastikuse geograafilise täiendavuse hindamiseks võrreldi omavahel INTERREG C ja B ning sõpruslinnade koostöö territoriaalset ulatust. INTERREG C (III ja IV) ja sõpruslinnade puhul näitas Pearsoni kordaja nende kahe programmi ulatuse väga väikest kokkulangevust. Kordajate kõige suurem kokkulangevus oli umbes 0,3 ehk siis Islandil (0,34), Saksamaal ja Poolas, kuid teistes riikides oli see palju madalam (vt teadusaruannet). Sellest võib järeldada, et INTERREG C ja sõpruslinnade koostöö vastastikune täiendavus on väga suur. INTERREG B (III ja IV) puhul on tulemused aga vastupidised. Enamikus piirkondades piirdub sõpruslinnade koostöö INTERREG IVB vastavate makroregioonidega, ehk siis koostööd võiks laiendada väljapoole makroregiooni. Mõnes makroregioonis on sõpruslinnade koostööga hõlmatuse näitaja ühes ja samas piirkonnas väga suur – enam kui 80%. Tulemused kinnitavad INTERREG IVB üldiselt head piiritletust.

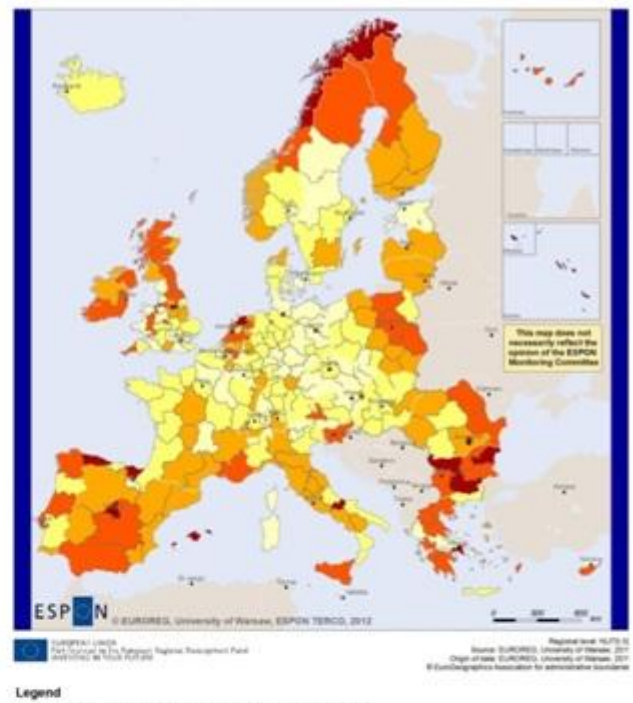
Üksikutes piirkondades on sõpruslinnade koostööga hõlmatuse näitaja makroregioonides siiski erakordselt väike (vähem kui 40% või 20%). Sellest tingituna ulatub aktiivne koostöö makroregioonist väljapoole, kuid sel puudub Euroopa territoriaalse koostöö poliitika (rahaline) toetus. Need piirkonnad võiksid kasu saada INTERREG B piirkondade areaali laiendamisest, kuna institutsionaalsed seosed on neis juba sisse töötatud. Uusi regioone-kandidaate peaks otsima piirkondadest, milles on piiratud vaid ühe INTERREGi programmiga, kuid mis on aktiivselt kaasatud näiteks sõpruslinnade liikumisse. Eelnevalt johtuvalt tuleks uute territoriaalse koostöö piirkondade piiritlemisel lähtuda kahest järgnevast kriteeriumist: a) osaleb vaid ühes INTERREG B programmis ja b) osaleb sõpruslinnade koostöövõrgustikus ka väljaspool oma makroregiooni. Joonisel 2 on näidatud uued koostööpiirkonnad, mis saaksid kõige tõenäolisemalt kasu INTERREG B abikõlbliku ala laiendamisest enam kui ühele makroregioonile.

Kokkuvõtteks võib öelda, et Euroopa praeguse territoriaalse koostöö geograafiline ulatus ja jaotus on üsna hea ja vastab hästi teistele koostööprogrammidele.

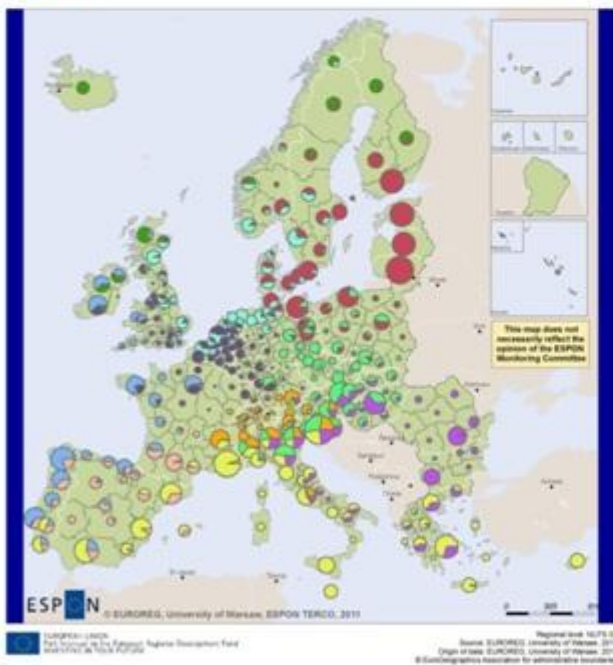
Legend
Number of twinning city agreements

1 000

Legend
Per cent of non-ESPON space twinning cities agreements

0.0 - 10.0
10.1 - 20.0
20.1 - 30.0
30.1 - 50.0
50.1 - 94.0

Legend
Number of project partners in INTERREG IVB programmes (as of January 2011)

250

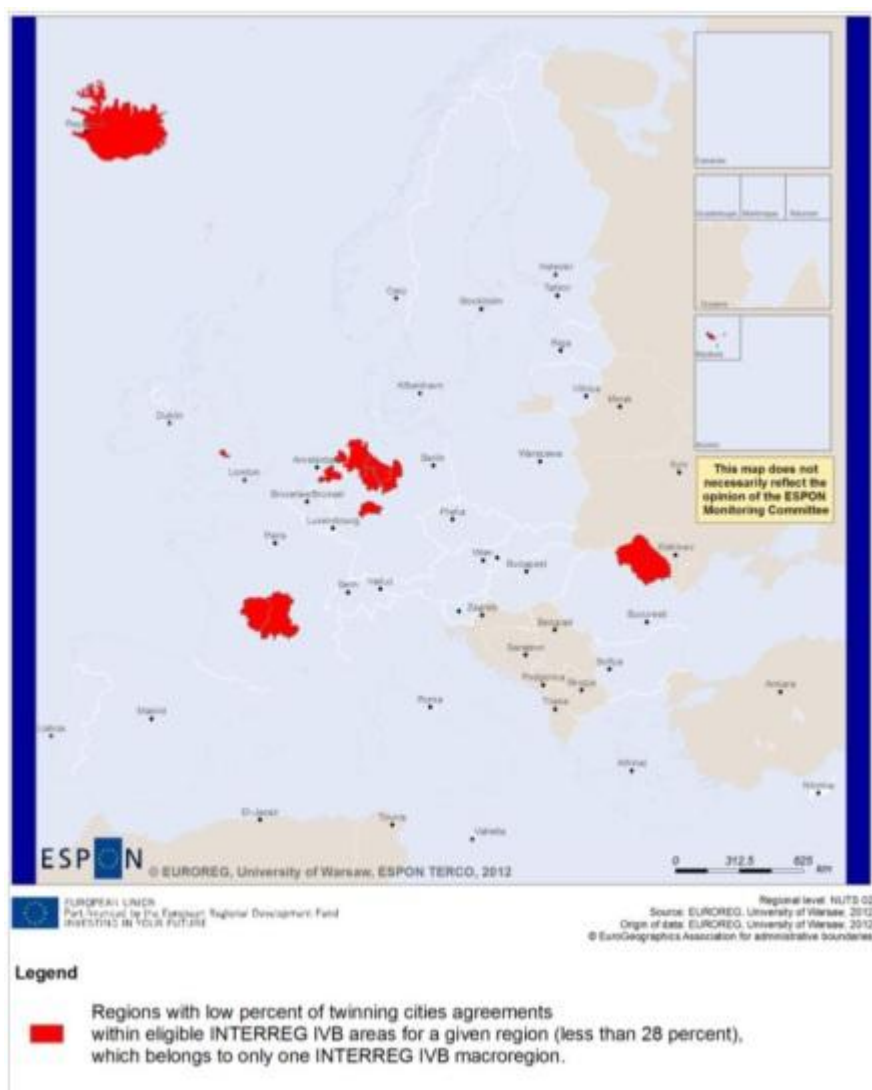
Alpine Space	Northern Periphery
Atlantic Area	South East Europe
Central Europe	South West Europe
Mediterranean	Baltic Sea Region
North West Europe	North Sea Region

Legend
Number of project partners in INTERREG IIIC and IVC programmes

400

Joonis 1. ELi kaksiklinnad (üleväl) ja INTERREG programmide alad (all)

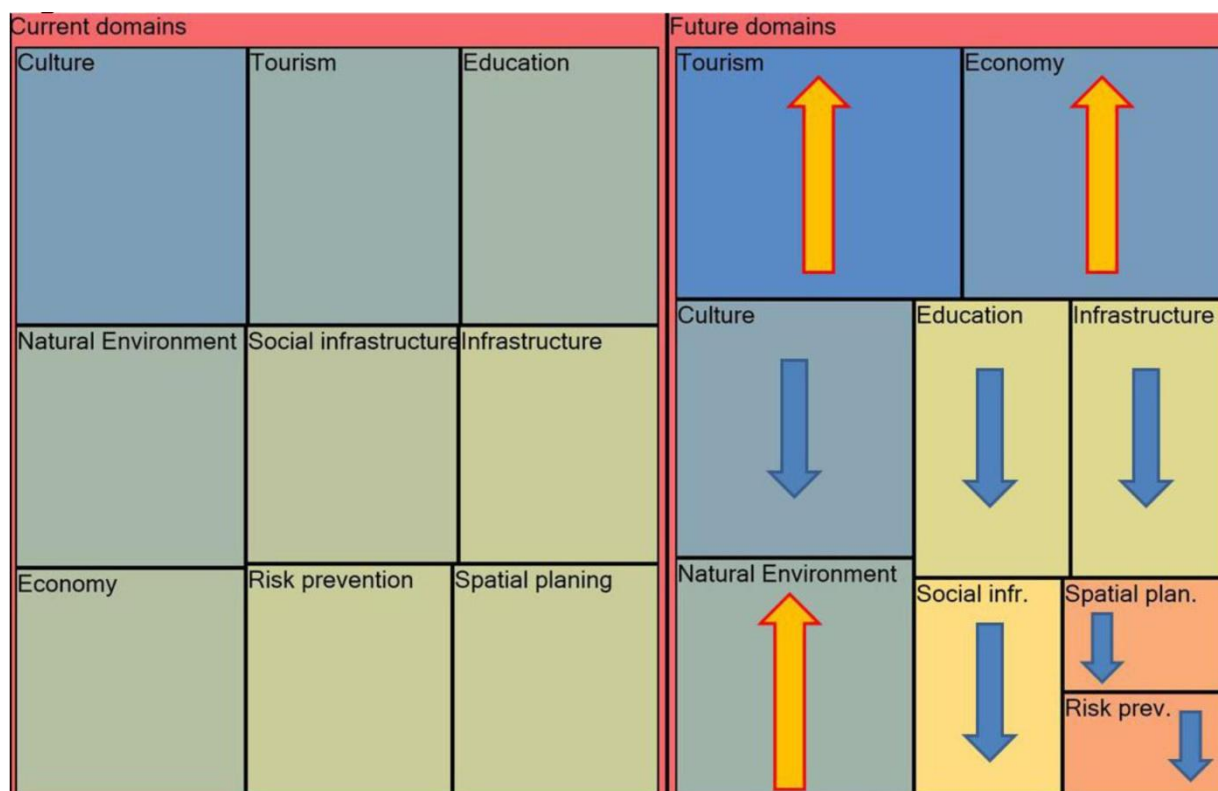
Joonis 2. Uued koostööpiirkonnad, mis saaksid kõige tõenäolisemalt kasu INTERREG B abikõlbliku ala laiendamisest enam kui ühele makroregionile

4. Territoriaalse koostöö valdkonnad

Koostöövaldkondade ja -probleemide käsitus võiks olla värskem.

Pigem tuleks territoriaalne koostöö suunata probleemidele ja raskustele, mitte aga läheneda valdkondlikus piiratuses. Seepärast on sobivam arendada territoriaalset koostööd probleemikeskselt. Sellistes valdkondades nagu sotsiaalpoliitika, heaolu, tervishoid ja majandusareng on uuringu kohaselt suur potentsiaal ühistegutsemiseks, seismas kõrgemal geopoliitilistest ja riikidevahelistest pingetest ning millel võib olla nii kohalikule kui ka piirkondlikule majanduskasvule tugev võimendav mõju.

Järgnevalt on toodud territoriaalse koostöö programmide valdkondliku analüüsi tulemused. Juhtumianalüüside piirkondades on praegu kõige levinumad territoriaalse koostöö valdkonnad kultuur, haridus, turism, keskkonnakaitse ja taristuarendus. Harvem esineb koostööd sotsiaalhoolekande ja tervishoiu, tehnosiirde, ruumilise planeerimise, piiriülese tööhõive, liikuvuse ja transpordi ning maapiirkondade arendamisel. Võib prognoosida suundumist majanduse, turismi ja looduskeskkonna poole. Samas võivad tähtsust minetada kultuur, haridus, infrastruktuur ja ruumiline planeerimine (vt joonis 3).

Joonis 3. Praegused ja tulevased territoriaalse koostöö valdkonnad

Üldiselt võib koostoime ilmnedda kõigi valdkondade vahel, kui need täiendavad teineteist konkreetse probleemi lahendamisel. Praktikas ilmneb, et enamikus vanades liikmesriikides (ja ka Norras) kavandatakse eri valdkondade koostoimet uute territoriaalse koostöö projektide koostamise algusjärgus. Uutes liikmesriikides, vastupidi, analüüsitakse koostoimet pigem pärast projekti lõpetamist, mitteliikmesriikides esineb koostoimet üsna harva. Vanades liikmesriikides ei peeta koostoimet sedavõrd oluliseks mitte ühe, vaid mitme projekti või isegi projektide programmi tasandil ning selles protsessis on sageli roll kõrgema tasandi institutsioonidel (näiteks piirkondlikud nõukogud, ühissekretariaadid). Teistel juhtudel põhineb see mitteametlikel tegevustel ja analüüsil, näiteks nagu Euroopa territoriaalse koostöö grupp ning riiklik ja rahvusvaheline positsioneerimine. Sellisel juhul on üks tegur, millega kavandamise ja ettevalmistamise etapis sageli arvestatakse, just koostoime võimendamine, näiteks projektide rühmitamine, mille käigus programmiosalised teevad kindlaks sarnaste valdkondadega projektid, mis võiksid tegeleda programmivaldkonnas ilmneva strateegilise

probleemiga. Uutes liikmesriikides jäetakse koostoime sageli tähelepanuta. Põhjaliku kavandamise ja analüüsi puudumise tõttu ilmneb koostoime võimendav mõju vahel ka täiesti juhuslikult. Ent koostoimet esineb isegi neis riikides nii riigisiselt kui piiriüleselt, kultuuri, hariduse, turismi ja taristu, riskiennetuse, katastroofide ohjamise ja hariduse; sotsiaaltaristu ja sotsiaalettevõtluse vahel kui ka ajaliselt, kui käivitatakse järeelprojekte, vahetatakse kogemusi, kasvatakse vastastikust usaldust.

Taristuprojekte on endiselt vaja, kuid üldinvesteeringuteni viiva vahendina.

Huvi territoriaalse koostöö hõlmataivate taristuprojektide vastu oli uuritud riikides erinev. Kõige enam olid sellest huvitatud uued liikmesriigid (80%) ja mitteliikmesriigid (79%). Kuigi vanade liikmesriikide huvi oli väiksem (66%), peaks taristu ka edaspidi jääma üheks territoriaalse koostöö suunaks. Riikide rühmad erinevad ka eelistatud taristutüüpide poolest. Vanades liikmesriikides läheb enamik investeeringuid kultuurirajatistesse ja koolidesse ning väiksem osa raudteevõrku. Uutes liikmesriikides suunatakse investeeringud pigem teedevõrku, kuid ka kultuurirajatistesse. Selles rühmas läheb väiksem osa investeeringutest raudteevõrku ja haiglatesse. Mitteliikmesriikides on eelistatud valdkonnad kultuurirajatised ja koolid, kusjuures kõige väiksem osa investeeringutest läheb raudteevõrku ja reoveekäitlusse. Mandri-Euroopast väljapoole jäävate riikide rühmas eelistatakse investeerida kultuurirajatiste (26%) ja koolidega (14%) seotud infrastruktuuri.

Seega võib öelda, et taristu on üldiselt oluline territoriaalse koostöö valdkond, esiteks kuna see aitab parandada ligipääsetavust. Lisaks on infrastruktuuri toetamine kooskõlas ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika sätetega, mille kohaselt peaks territoriaalne koostöö „toetama meetmeid, mille eesmärk on parandada aladevahelist füüsilist seotust” (CEC, 2005: 32). Kindlasti oleksid kõigi jaoks kõige tõhusamad investeeringud uutesse teabevahetusvormidesse.

Kokkuvõtteks võib öelda, et territoriaalse koostöö nn pehmed valdkonnad edendavad koostööpartnerite vahel usaldust, heanaaberlikke suhteid ja ELi lõimumist mitteliikmesriikidega. Nn kõvad valdkonnad, näiteks taristuinvesteeringud on eriti kasulikud uute liikmesriikide ja mitteliikmesriikide koostöös. Investeeringud infotehnoloogiasse ja teabevahetusse toovad aga kasu kõigile.

5. Euroopa territoriaalse koostöö mõjutegurid

Territoriaalse koostöö mõjutegurite seos tegeliku koostööga

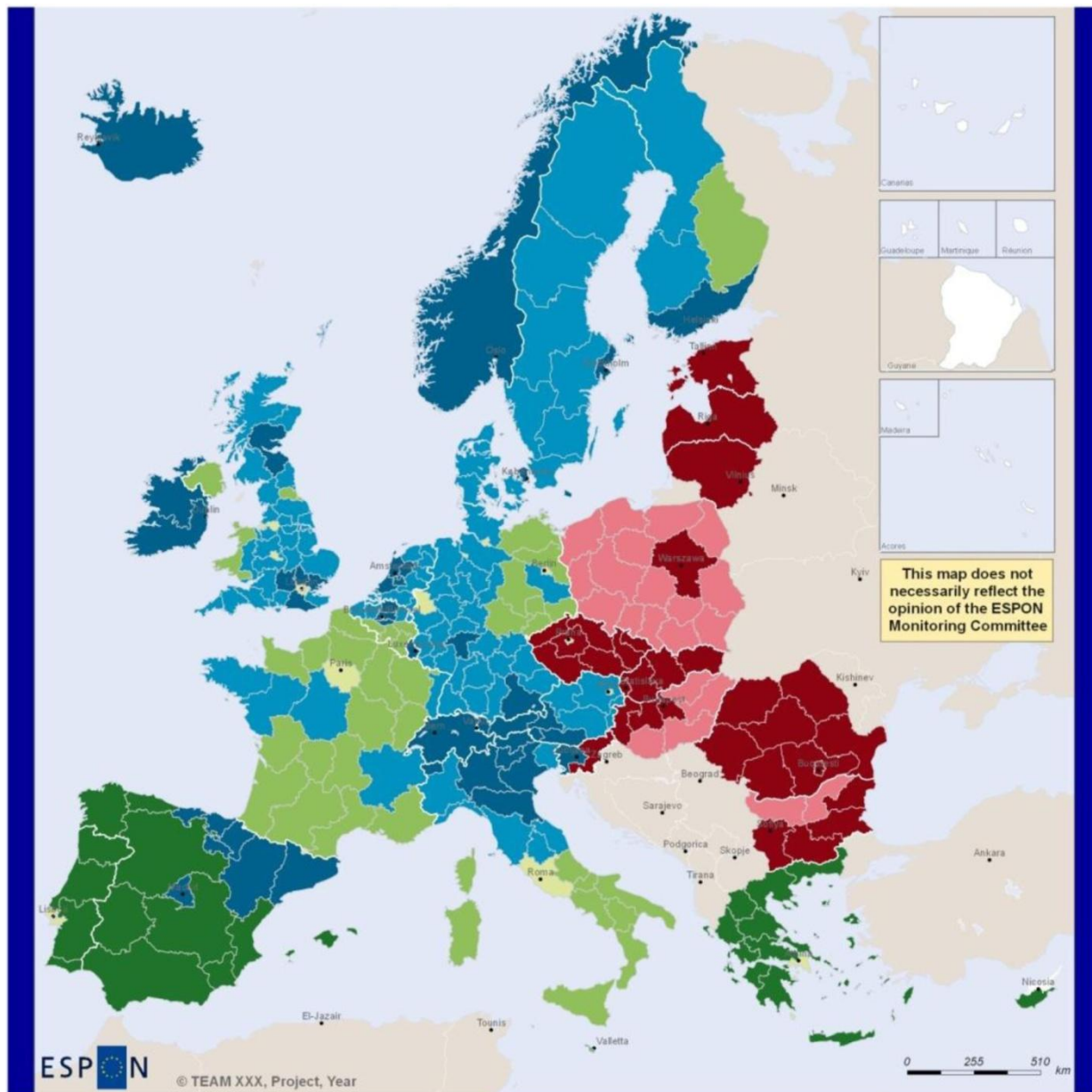
Erialakirjanduse ülevaate põhjal valiti piirkondade territoriaalset koostööd mõjutavate teguritena välja viis sotsiaal-majanduslike tunnuste rühma. Need on 1) transpordi kättesaadavus, 2) demograafia ja majandus, 3) kohaliku omavalitsuse ja finantsvahendite osa, 4) piirkonna elanike keeleoskus ja 5) turismivõimalused. Iga rühma tunnuseid mõõdeti rea näitajate abil nii absoluut- kui ka suhtarvudes. Näitajad jaotati rühmadesse, liigendades neile vastavalt ka Euroopa piirkondi, ja seejärel rühmitati piirkonnad mõjutegurite tunnuste alusel kolmeks piirkonnatüübiks (seitse alltüüpi). Viimaks sobitati piirkonnatüübid klasteranalüüsi abil kokku koostöö erinevate näitajatega (vt joonis 4). Territoriaalse koostöö näitajad tuletati sõpruslinnade ja INTERREGi koostööandmete alusel (näiteks programmide, lepingute, koostööpartnerite absoluut- ja suhtarvud igas piirkonnas jne).

I tüüp Kesk- ja Ida-Euroopa riikide piirkonnad: nendes piirkondades on sotsiaal-majanduslik areng kõige madalamal tasemel (mõõdetuna SKTga inimese kohta ning majanduse struktuuri, tööhõive määra, tööpuuduse taseme, hariduse ja elanikkonna keeleoskuse järgi). Neis piirkondades on territoriaalne koostöö väga tihe, eriti sõpruslinnade vahel (uuritud alltüüpide vahel ei leitud olulisi erinevusi). Sellesse kategooriasse kuuluvad põhimõtteliselt kõik Kesk- ja Ida-Euroopa piirkonnad, välja arvatud Lääne-Sloveenia ja Praha.

II tüüp kolme alltüübiga.

Lõunapoolsete perifeersete piirkondade alltüüpi kuuluvad piirkonnad, kus sotsiaal-majanduslik areng on keskmisest nõrgem, kuid samas väga atraktiivsed. Seda kinnitab nende suurenev elanikkond (positiivne ränne ja sündimus) ja turismi osatähtsus (turismisektori osatähtsus piirkonna SKT on suur). Need piirkonnad teevad tihedat koostööd INTERREGi projektide kaudu, st projektide arvu ja elanikkonna ning projektide arvu ja piirkondliku SKT suhe on neis kõrge. Seevastu ei ole nad sedavõrd huvitatud sõpruslinnade koostööst. Neis piirkondades on sõpruslinnade keskmine vahemaa kõige suurem. Samas

on neil väga palju koostöösidemeid, mis ulatuvad sellest alast väljapoole ehk siis need turismipiirkonnad on rohkem huvitatud territoriaalsest koostööst, mida saab rakendada piirkonnavälise rahastamisallikana. Perifeerse asukoha tõttu on neil vähem sõpruslinnu, koostööd tehakse enamasti lähimate naabritega. Sellesse alltüüpi kuuluvad Kreeka, Portugal ja enamik Hispaania piirkondi, v.a Madrid, Kataloonia, Navarra ja Baskimaa.

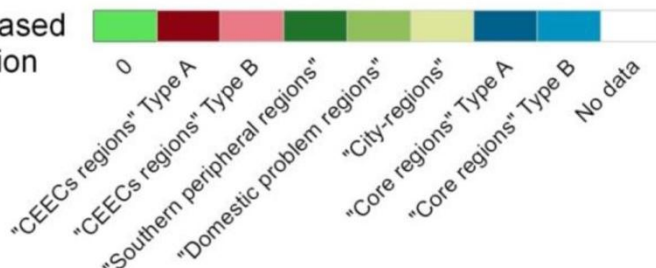
ESPON
 © TEAM XXX, Project, Year

EUROPEAN UNION
 Part-financed by the European Regional Development Fund
 INVESTING IN YOUR FUTURE

Regional level: NUTS xx
 Source: xxx, year
 Origin of data: xxx, year

© EuroGeographics Association for administrative boundaries

Typology of regions based on territorial cooperation determinants

Joonis 4. Territoriaalse koostöö tüpoloogiad

Sisemaiste problemaatiliste piirkondade alltüüp hõlmab piirkondi, mida iseloomustab avalike teenuste suur osakaal SKTs, väike majanduskasv, suur tööpuudus ja paljudel juhtudel riigi keskmisest madalam arengutase. Sellistes piirkondades on territoriaalne koostöö tugev demograafilise ja majanduspotentsiaali poolest, kuid nõrgem kaasatud kohalike omavalitsuste arvu poolest. Samamoodi on sellise koostöö ruumiline ulatus nii ESPONi hõlmatavas alas kui ka väljaspool üsna kasin. Sellesse tüüpi kuuluvad Ida-Saksamaa ja Lõuna-Itaalia ning enamik Belgia prantsuskeelseid ja Valloonia alasid ja mõned Ühendkuningriigi piirkonnad.

Linnapiirkondade alltüüp hõlmab peamiselt suurlinnade lähiümbrusesse jäävaid piirkondi, erinedes seega üsna palju kahest eelmisest alltüübist. Ei ole üllatav, et sellesse alltüüpi kuuluvates piirkondades on territoriaalsete omavalitsuste koostöösuhed kõige ulatuslikumalt arenenud. Suur osa nende piirkondade omavalitsustest on kaasatud koostöösse, mida soodustab arvatavasti transpordi hea kättesaadavus, mida tagavad suured rahvusvahelised lennujaamad.

III tüüpi piirkonnad, tuumikpiirkonnad.

See klass hõlmab Euroopa arenenumaid alasid. Need on jagatud kahte alltüüpi. A-alltüüpi kuuluvad Saksamaa suurlinnaalad, Põhjamaade pealinnad ümbruskonnaga, Põhja-Itaalia, Lääne-Austria, Hispaania piirkonnad, mis ei kuulu perifeersete piirkondade tüübi alla, Iirimaa, Kagu-Inglismaa ja Šotimaa suurlinnaalad. B-alltüüpi kuuluvad ülejäänud piirkonnad arenenumates riikides. Territoriaalse koostöö kontekstis ei ole nende kahe alltüübi vahel suuri erinevusi. Riikidevahelise koostöö tugevus ja ulatus nende alltüüpide piirkondades on enam-vähem Euroopa keskmisel tasemel.

Kokkuvõtteks võib öelda, et esiteks ei pärsi kehv majandusjärg kohalike omavalitsuste osalust territoriaalses koostöös. Teiseks, territoriaalse koostöö tihedus sõltub kõige rohkem konkreetse riigi kohalike omavalitsuste potentsiaalst (ehk nende elanikkonnast) ja nende majanduslikust iseseisvusest (ehk sellest, kui suur on nende maksutulu). Kolmandaks oleneb territoriaalse koostöö ulatus suurel määral piirkonna asukohast. Mida perifeersema piirkonnas, seda enam tehakse koostööd väljaspool EL asuvate partneritega, eriti nendega, kes paiknevad vahetus läheduses.

6. Territoriaalse koostöö haldus ja hea tava

Ei ole olemas ideaalset juhtimisraamistikku kõigi territoriaalse koostöö vormide jaoks, kuid väga oluline on hea partnerlus.

Haldusstruktuuridel, õiguslikel vahenditel ja institutsioonilistel raamistikel on territoriaalses koostöös kandev roll. Ent territoriaalses koostöös ei ole olemas universaalselt juhtimismudelit. Tõhusa juhtimise üks eeltingimus on head partnerlussuhted, mis hõlmavad parimal juhul nii riiki, erasektorit, sihtasutusi kui ka laiemalt kogu kodanikuühiskonda. See on iseäranis oluline perifeersemates piirkondades, mille väljavaated teenida sotsiaalvaldkonda tehtud investeringutelt kiiret tulu on piiratud ja kus tuleb ettevõtluse soodustamiseks rakendada erinevaid toetusmehhanisme.

Ilmneb vastuolu koostööprogrammi eesmärgipärase koostöösuhete loomise ja teiselt poolt koostöö strateegilise mõju järele. Teisisõnu tuleb leida tasakaal valdkondlike fookuste ja koostöö laiahaardelisuse vahel. Üks viis on luua mitmesektorilisi teemasid kaasates erilaadseid koostööpartnereid, kuid panna paika ühtlasi selged strateegilised prioriteedid.

Head tava saab kohaldada teistele projektidele.

Uuringus kindlaks tehtud tõhusa juhtimise tavad võib jagada kahte rühma: uutes liikmesriikides on need peamiselt kohalikud või kohalikul tasandil juhitavad algatused, samas kui vanades liikmesriikides on need keerukama ülesehituse ja juhtimisega. Näib, et häid tavasid saab üle kanda ka teistele projektidele. Nende hulka kuuluvad näiteks:

- ühe ja sama projekti erinevate juhtimistasandite asutuste koostöö;
- omavalitsuste koostöösuhed suurte taristuprojektide elluviimiseks või pikaajalise koostöö koordineerimiseks samade partneritega (omavalitsusüksustega);
- projekti stardikapitali kättesaadavus (nagu põhjapoolsete äärealade programmis);

- makroregioonide strateegiate ülesannete koostööstamine;
- projektiklastrid strateegiliste eesmärkide saavutamiseks ilma programmilise range sekkumiseta;
- kodanikuühiskonna foorumid (strateegia täpsustamise väärtus);
- mitmetasandiline juhtimine, Euroopa naabus- ja partnerlusinstrumendi valdkondlikud konkursid, mis on välja töötatud koostöös ja arutusel rohujuuresandiga, piirkondlikud nõukogud võtmeosalistena.

7. Euroopa territoriaalse koostöö tulevikuväljavaated

Mõju territoriaalsetele võtmeteguritele

Territoriaalne koostöö panustab ühtekuuluvuse parendamisesse ja majandusarengusse, mõjutades viit territoriaalset võtmetegurit: ligipääsetavus, teenused, territoriaalne suutlikkus, linnade koostöövõrgustikud ja funktsionaalsed piirkonnad. Territoriaalne koostöö toob kasu järgmisel moel: ligipääsetavus – paremad juurdepääsuteed ja võimalused piiriületuseks, lairiba andmeside arendamine, uute ühistranspordiliikide sihipärane toetamine interneti ja telefoniteenuste abil; teenused – avalike teenuste näiteks tervishoiu, hariduse, vanurite ja laste hoolekande, kutsehariduse ja kultuuritegevuste toetamine; territoriaalne suutlikkus – institutsionaalse õppimise ja suutlikkuse soodustamine; linnade koostöövõrgustikud – territoriaalse suutlikkuse kasvatamine koostööd toetavate programmidega erinevate kohalike osaliste rühmade vahel; funktsionaalsed piirkonnad –riiklike ja kohaliku tasandi algatuste ühendamine.

Territoriaalse koostöö valdkonnad

- Territoriaalse koostöö programmide laiendamiseks ei ole otsest vajadust, sest tänu praegusele geograafilisele korraldusele on territoriaalse koostöö tegevused konkreetse ja täpse ruumilise fookusega.
- Kui Euroopa territoriaalse koostöö raames kaalutakse siiski uusi koostöövaldkondi, on arenguvõimalusi eelkõige riikide- ja kontinentidevahelises koostöös.
- Otsused selle kohta, millised piirkonnad on abikõlblikud osalema territoriaalse koostöö programmides, peaksid lähtuma pigem probleemidest, mitte geograafiast või halduspiiridest.
- Koostöövaldkondade ja -probleemide värske käsitlus: sellistes valdkondades nagu sotsiaalpoliitika, heaolu, tervishoid ja majandusareng on ilmnenud suur potentsiaal ühistegutsemiseks. Sellel võib olla tugev võimendav mõju nii kohalikule kui ka piirkondlikule majanduskasvule.
- Territoriaalse koostöö programmide rahastatud taristuinvesteeringud ei peaks olema eesmärk omaette, vaid tuleks veenduda 'pehmemate' investeerimisobjektide olulisuses. Territoriaalne koostöö peaks keskenduma uuenduslikele ja väiksematele pilootprojektidele eesmärgiga laiendada nende rahastamist suurema eelarvega ELi programmidest kui ka kohalikest allikatest.

Territoriaalse koostöö juhtimine

- Territoriaalse koostöö uued tugistruktuurid peaksid edendama koostööd poliitika väljatöötamisel ja kohaldamisel.
- Mitmeaastased toetused peaksid keskenduma pigem koostöösuhetele kui lihtsalt formaalselt projektidele.
- Territoriaalse koostöö tõhususe tõstmiseks peaks toetama koostöö jätkuvust ja järjepidevust.
- Territoriaalse koostööd tuleb laiendada sihtotstarbeliste toetustega kodanikuühiskonna võrgustikele ja kohalikuks-piirkondlikuks koostöök.